

13. Међународна филозофска школа Felix Romuliana 2012. Зајечар

Образложење теме: *Секуларизација и реполитизација религије*

Религија је у великом делу модерног доба била фактор чији је утицај на државу и друштво тенденцијски опадао. У седамнаестом веку, после крвавих верских ратова, лидери Европе су настојали да склапањем Вестфалског споразума редукују и обуздају утицај религије на политику. У следећем веку, просветитељски мислиоци уздигли су ум и разум изнад вере кад је реч о извору људског сазнања. Деветнаести век је био је био велике уверености да ће наука детронизовати религију. Човечанство је, веровало се, ушло у нову фазу – фазу рационализма, прагматизма и секуларизма. “Религиозна уверења, тврдио је Фројд у спису *Будућност илузије*, непријемчива су за доказе ... неспојива су са свиме што откривамо у свету око нас“. Укратко речено, религиозна уверења третирали су се у великој мери као заблуде.

Модернизација и модерност посматрани су као нешто што поткопава религију, на коју се гледало као на тамни реликт прошлости. Изузимајући Америку, у западном свету је мало људи практиковало религију и ишло у цркве, тако да су религиозна уверења и верске институције почеле да играју периферну улогу у великом броју западних друштава. На јавној сцени, религија је уступила место идеологији. Људи, владе и друштвени покрети су били дефинисани њиховом идентификацијом са неком од главних идеологија: либерализмом, социјализмом, комунизмом, корпоративизмом, конзервативизмом и слично. Те идеологије доминирале су у јавним расправама, обликовале унутрашње и међународне савезе и конфликте и обезбеђивале моделе економске и политичке организације различитих земаља.

Међутим, по оценама многих теоретичара, у последњој четвртини двадестог столећа, овај марш ка секуларизацији бива преокренут. По њиховој оцени, на делу је било готово глобално ускрснуће вере и њена реполитизација. Прво је овај талас захватио ваневропска подручја. На њима религиозно-политички покрети почињу стицати своје присталице. Најрелигиознији људи у тим земљама нису били стари, већ млади, не сиромашни сељаци, већ вертикално покретљиви, доброобразовани, бели оковратници и професионални слојеви. Две велике мисионарске религије, исламска и хришћанска, надметале су се у циљу придобијања што већег броја људи: најзапаженији су били муслимански фундаменталистички покрети и евангелистички протестантизам, који је имао и има великог успеха у Латинској Америци, Африци и Азији.

Но, овај талас обнове и реполитизације религије проширио се и на Европу. У Русији је лењинистичка „атеистичка“ држава уступила место руској држави која третира православље као централни чинилац „успостављања и развоја руске духовности и културе“. У Турској, Ататуркову визију позападњачене секуларне државе угрожавају у великој мери моћни исламистички покрети, при чему је религиозно одређена партија добила на изборима и формирала владу 2002. У западно-европским земљама све се више расправља о сукобу унутар либералних демократија између већинске политичке културе и мањинских религиозних и културних заједница и с тим у вези о тенденцији да се западни секуларни модели државе доводе у питање. Ова врста расправе постаје доминантно место у политичкој теорији и политичким коментарима на Западу.

Повећани значај религије за идентитет нација и народа значио је и веће укључивање религије у конфликте у многим деловима света. Ти конфликти су често били политички и економски спорови око територија и ресурса. У тим споровима, међутим, долази до тенденције инструментализације религиозних страсти у ванрелигиозне сврхе. “Религија је често у срцу конфликта“, приметио је 2000. главни рабин Уједињених хебрејских конгрегација Британског комонвелта.

У настојању да се проблем узрока оживљавања, али и реполитизације религије осветли на што систематичнији и продубљенији начин, Међународна филозофска школа у Зајечару расправу ће усмерити ка три главна нивоа разматрања:

1. Доминантне тенденције на глобално-светском нивоу
2. Анализа корена ширења друштвеног утицаја религије у пост-комунистичким друштвима, где катакда долази и до продора оријентација које се залажу за радикалну ретрадиционализацију друштва и, с тим у вези, за реинтеграцију цркве и државе
3. Посебан осврт на стање у Србији кад је реч о назначеним проблемима, где толеранција између различитих конфесија, као и између теиста и атеиста није на задовољавајућем нивоу.

Сва три нивоа расправа укључиваће и дискусију о проблемима односа између модерности и модернизације, с једне, и религије, с друге стране, као и о комплексу односа религија-цивилно друштво-секуларна држава.